

Pranas Sadauskas

Žymus virusologas akademikas, profesorius, habilituotas daktaras Pranas Sadauskas gimė 1928 m. kovo 7 d. Aštraguose, Rumšiškių vlsč., Kaišiadorių r., mirė 2021 m. rugpjūčio 25 d. Vilniuje.

1952 m. baigęs Lietuvos veterinarijos akademiją, pradėjo dirbti MA Gyvulininkystės ir veterinarijos institute jaunesniojo mokslinio bendradarbio pareigose. 1953 m. įstojo į aspirantūrą, kurią baigė 1955 m. ir apgynė veterinarijos mokslų kandidato disertaciją. 1956–1959 m. buvo Gyvulininkystės ir veterinarijos instituto Imunologijos sektoriaus vedėju. 1960 m. paskirtas dirbti Lietuvos veterinarijos instituto direktoriaus pavaduotoju ir Imunologijos laboratorijos vedėju. 1961–1963 m. dirbo Mokslų akademijos (MA) Eksperimentinės ir klinikinės medicinos institute Mikrobiologijos ir biochemijos grupės vadovu, 1964–1967 m. – MA Botanikos instituto direktoriaus pavaduotoju, 1968–1989 m. – MA Biochemijos instituto direktoriaus pavaduotoju bei Citologijos ir citochemijos laboratorijos vedėju. P. Sadauskas buvo pagrindinis šio instituto organizatorius ir įkūrėjas. 1990 m. įkūrus Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Imunologijos institutą, iki 1996 m. dirbo Citologijos ir citochemijos laboratorijos vedėju.

1964 m. apgynė veterinarijos mokslų daktaro disertaciją, 1969 m. suteiktas profesoriaus vardas. 1972 m. išrinktas LMA nariu korespondentu, 1990 m. – LMA tikruoju nariu, nuo 2011 m. – LMA narys emeritas.

Akad. P. Sadausko mokslinės veiklos sritys – imuniteto ir leukozių patogenezė, leukozinių ląstelių medžiagų apykaitos pakitimai, proliferacinės, antigeninės ir fagocitinės savybės.

Akademikas pradėjo sunkios ir labai sudėtingos problemos – galvijų bruceliozės etiologijos, patogenezės, diagnostikos bei profilaktikos tyrimus. Nagrinėdamas galvijų bruceliozės imunogenezės ir patogenezės problemas, greta serotologinių tyrimo metodų jis pradėjo taikyti morfologinius, citologinius ir citocheminius tyrimo metodus. Kompleksiniai tyrimai ne tik leido sukaupti daug

vertingų mokslinių duomenų, bet ir davė didelę praktinę naudą likviduojant galvijų bruceliozę Lietuvoje.

Vienas originaliausių, visuotinai pripažintų P. Sadausko darbų yra migruojančių ląstelių tyrimai „rago langelyje“, kurių dėka yra įvertinami ląstelių morfologiniai ir funkciniai pakitimai formuojantis imunitetui infekcijos atveju. Akademikas su kolegomis pritaikė „Odos langelio“ metodą įvairiomis navikų formomis sergančių vištų migruojančių ląstelių morfologiniams tyrimams, o tai leido diagnozuoti atskiras navikų ligų formas.

Lietuvoje pradėjus plisti galvijų leukozei, akad. P. Sadauskas ir jo mokiniai daug dėmesio skyrė šios ligos ankstyvai diagnostikai ir imunologinio reaktyvumo tyrimams. Dėka akademiko mokslinių tyrimų buvo sukurta citologinių preparatų gavimo iš gyvo organizmo metodika, pagal kurią tiriama gyvulių bruceliozė ir leukozė.

Akademikas P. Sadauskas buvo nepaprasto darbštumo, pareigingumo, stiprios valios asmenybė, pasižymėjęs didele tolerancija ir dėmesingumu. Jis sugebėjo sutelkti darnų mokslo kolektyvą ir jam sumaniai vadovauti. Buvo 25 daktaro ir keturių habilituoto daktaro disertacijų vadovu, išleido dvi monografijas, paskelbė per 400 mokslinių straipsnių, buvo aštuonių išradimų autorius. Akad. P. Sadauskas aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, 1985–1996 m. buvo Lietuvos mikrobiologų draugijos pirmininku, įvairių komitetų ir komisijų nariu.

P. Sadauskui 1978 m. suteiktas nusipelnusio mokslo veikėjo vardas. 2005 m. jis tapo Lietuvos mokslo premijos laureatu.

- Parengė
- LMA Organizacinio skyriaus vyriausioji specialistė
- Valerija Paškauskienė

- Naudoti šaltiniai:
- Akademiko Prano Sadausko asmens byla
- Visuotinė lietuvių enciklopedija
- Virginijos Valuckienės nuotrauka